MULTIMEDIA VOSITALARI YORDAMIDA MATEMATIKA DARSLARIDA TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Buxoro Innovatsiyalar Universiteti o'qituvchisi
Haydarova Kamola Ergashboy qizi
"Boshlang'ich ta'lim" yo'nalishi 1-kurs talabasi
Fayzullayeva Nasiba G'ulomjon qizi,
Primqulova Shahlo Xazratqulovna,
Norqulova Gulzoda Ergashevna

Bugungi globallashuv jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari inson hayotining barcha sohalariga chuqur kirib bormoqda. XXI asr raqamli texnologiyalar, innovatsiyalar va tezkor axborot almashinuvi asri sifatida insoniyat taraqqiyotida alohida o'rin egallamoqda. Hozirgi davrda iqtisodiyot, tibbiyot, sanoat, madaniyat kabi sohalar qatori ta'lim tizimi ham zamonaviy texnologiyalar asosida rivojlanmoqda. Ayniqsa, ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatish hamda ularning bilim olishga bo'lgan qiziqishini kuchaytirishda multimedia vositalaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Boshlang'ich ta'lim inson kamolotining eng muhim bosqichlaridan biri hisoblanadi. Chunki aynan shu davrda bolaning bilim olishga bo'lgan qiziqishi, dunyoqarashi, fikrlash qobiliyati va mustaqil faoliyat ko'nikmalari shakllanadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari ko'proq ko'rgazmali vositalar va amaliy mashg'ulotlar orqali bilimni tezroq qabul qiladilar. Shu sababli matematika darslarini samarali tashkil etishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va multimedia vositalaridan foydalanish muhim hisoblanadi.

Matematika fani boshlang'ich ta'limning asosiy fanlaridan biri bo'lib, o'quvchilarning mantiqiy tafakkuri, tahliliy fikrlashi va muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Matematik bilimlar bolaning nafaqat maktabdagi o'qish

jarayonida, balki kundalik hayotida ham muhim ahamiyatga ega. Sonlarni hisoblash, vaqtni aniqlash, pul bilan ishlash, masofani o‘lchash kabi hayotiy ko‘nikmalar matematika orqali shakllanadi. Shu sababli matematika fanini o‘qitishda zamonaviy usullardan foydalanish ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Bugungi kunda oddiy an’anaviy dars usullari ayrim hollarda o‘quvchilarning qiziqishini yetarlicha jalb qila olmayapti. Sababi hozirgi bolalar texnologiyalar bilan o‘smoqda va ular interaktiv, rangli hamda harakatli materiallarni tezroq qabul qiladilar. Shu bois multimedia vositalari matematika darslarini qiziqarli va samarali tashkil etishda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi.

Multimedia vositalari — bu matn, rasm, audio, video, animatsiya va interaktiv elementlarni birlashtiruvchi zamonaviy texnologiyalar majmuasidir. Ushbu vositalar orqali o‘quvchilarga bilimni sodda, qiziqarli va tushunarli tarzda yetkazish mumkin. Multimedia vositalari yordamida o‘quvchi nafaqat eshitadi, balki ko‘radi, kuzatadi va amaliy ravishda ishtirok etadi.

Psixologlarning ta’kidlashicha, inson ko‘rish va eshitish orqali qabul qilgan ma’lumotni uzoq vaqt eslab qoladi. Boshlang‘ich sinf yoshidagi bolalarda esa ko‘rgazmali tafakkur ustun bo‘lgani sababli multimedia vositalari ta’lim samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Masalan, oddiy matematik misollarni doskada yozib tushuntirishdan ko‘ra, ularni animatsiyalar yordamida ko‘rsatish o‘quvchilarning diqqatini ko‘proq jalb qiladi. Qo‘shish va ayirish amallari rangli shakllar orqali tushuntirilganda o‘quvchi mavzuni tezroq anglaydi. Geometrik figuralarni uch o‘lchamli tasvirlar yordamida ko‘rsatish esa ularning fazoviy tasavvurini rivojlantiradi.

Multimedia vositalari dars jarayonida quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

- o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshiradi;
- murakkab mavzularni sodda tushuntirish imkonini beradi;
- vaqtni tejaydi;

- o‘quvchilarni mustaqil ishlashga o‘rgatadi;
- bilimlarni mustahkam o‘zlashtirishga yordam beradi;
- darsning ko‘rgazmaliligini oshiradi.

Bugungi kunda multimedia vositalari ta’limning ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Ko‘plab rivojlangan davlatlarda elektron darsliklar, virtual laboratoriyalar va interaktiv platformalar keng qo‘llanilmoqda. Bu esa ta’lim sifatining oshishiga xizmat qilmoqda.

Boshlang‘ich sinf matematika darslarida multimedia vositalaridan foydalanish o‘quvchilarning darsdagi faolligini oshiradi. Hozirgi kunda maktablarda kompyuterlar, planshetlar, proyektorlar va interaktiv doskalar keng qo‘llanilmoqda. Ushbu vositalar matematika fanini o‘qitishda katta qulaylik yaratadi.

Masalan, interaktiv doska yordamida:

- misollarni jonli tarzda ishlash;
- geometrik shakllarni yasash;
- sonlarni taqqoslash;
- diagramma va jadval tuzish;
- matematik o‘yinlarni tashkil qilish mumkin.

O‘quvchi doskada mustaqil ishlaganida uning darsdagi ishtiroki faollashadi. Bu esa o‘ziga bo‘lgan ishonchni oshiradi va bilimlarni mustahkamlaydi.

Matematika darslarida video materiallardan foydalanish ham samarali hisoblanadi. Misol uchun, vaqtni aniqlash mavzusini oddiy tushuntirish o‘rniga soat harakatini video orqali ko‘rsatish o‘quvchilarning tushunishini osonlashtiradi. Pul birliklari bilan bog‘liq mavzularni esa savdo jarayonlari aks etgan videolar orqali tushuntirish mumkin.

Elektron taqdimotlar ham matematika darslarini samarali tashkil etishda muhim vositalardan biridir. Slaydlar orqali mavzuni ketma-ketlik asosida tushuntirish, rangli

rasmlar va jadvallardan foydalanish dars sifatini oshiradi. Ayniqsa, boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun qisqa va rangli taqdimotlar samarali natija beradi.

Bundan tashqari, matematik multfilmlar va animatsion roliklardan foydalanish ham o‘quvchilarning qiziqishini oshiradi. Bunday materiallar bolalarda matematika faniga nisbatan ijobiy munosabat shakllanishiga yordam beradi.

Hozirgi davrda matematika darslarida turli interaktiv platformalardan foydalanish keng ommalashmoqda. Jumladan, Quizizz, Kahoot!, Google Classroom kabi platformalar ta’lim jarayonini samarali tashkil etishda muhim rol o‘ynamoqda.

Bu platformalar orqali o‘qituvchi:

- elektron testlar tuzishi;
- viktorinalar tashkil qilishi;
- mantiqiy savollar berishi;
- uy vazifalarini nazorat qilishi mumkin.

O‘quvchilar esa topshiriqlarni qiziqarli tarzda bajaradilar. Reyting tizimi, ball yig‘ish va musobaqa elementlari o‘quvchilarda raqobat muhitini shakllantiradi.

Interaktiv platformalarning yana bir afzalligi — vaqtni tejashdir. O‘qituvchi test natijalarini avtomatik tarzda tekshirishi va o‘quvchilarning bilim darajasini tez aniqlashi mumkin. Bu esa baholash jarayonining aniqligi va shaffofligini ta’minlaydi.

Shuningdek, masofaviy ta’limda ham multimedia vositalari muhim o‘rin tutadi. Pandemiya davrida ko‘plab maktablarda onlayn ta’lim tashkil etildi va bu jarayonda multimedia texnologiyalarining ahamiyati yanada ortdi. Video darslar, elektron platformalar va virtual topshiriqlar orqali o‘quvchilar ta’lim olish imkoniyatiga ega bo‘ldilar.

Matematika darslarini samarali tashkil etishda interaktiv metodlar muhim o‘rin egallaydi. Ushbu metodlar o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi, tezkor qaror qabul qilishi va jamoada ishlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi.“Aqliy hujum” metodi-bu metod orqali o‘quvchilarga tezkor savollar beriladi. O‘quvchilar qisqa vaqt ichida

javob topishga harakat qiladilar. Mazkur metod mantiqiy fikrlashni rivojlantiradi va o‘quvchilarni faol ishtirok etishga undaydi.

“Klaster” metodi- bu metod matematik tushunchalar o‘zaro bog‘lab tushuntiriladi.Masalan, sonlar, arifmetik amallar va geometrik shakllar diagrammalar yordamida bir-biriga ulanadi. Bu metod o‘quvchilarning mavzuni yaxlit holda tushunishiga yordam beradi.

“Rolli o‘yinlar” metodi-bu metod boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun ayniqsa samarali hisoblanadi. Masalan, “Do‘kon” o‘yini orqali pul hisoblash, narx aniqlash va savdo-sotiq bilan bog‘liq matematik ko‘nikmalar shakllantiriladi.

“Baliq skeleti” metodi -bu metod muammoning sabab va yechimlarini aniqlashga yordam beradi. Matematik masalalarni yechishda o‘quvchilar fikrlarini tartibli ravishda ifodalay oladilar.

Guruhli ishlash -bu metod o‘quvchilarning hamkorlikda ishlashiga yordam beradi. Ular bir-biriga tushuntiradi, fikr almashadi va umumiy xulosaga keladi. Bu esa kommunikativ ko‘nikmalarni rivojlantiradi.

Multimedia vositalarining eng katta afzalligi — darsning qiziqarli va samarali tashkil etilishidir.Rangli tasvirlar, animatsiyalar va videolar o‘quvchilarning diqqatini uzoq vaqt davomida saqlab turadi.

Asosiy afzalliklari:

1. Darsning ko‘rgazmaliligi oshadi.
2. O‘quvchilarning qiziqishi kuchayadi.
3. Mavzu tez va oson tushuniladi.
4. Mustaqil ishlash ko‘nikmasi rivojlanadi.
5. O‘quvchilar faol ishtirok etadi.
6. Bilimlarni nazorat qilish qulaylashadi.

Ammo multimedia vositalaridan foydalanishda ayrim muammolar ham mavjud.

Kamchiliklari:

- barcha maktablarda texnik vositalar yetarli emas;
- internet sifati past bo‘lishi mumkin;
- ayrim o‘qituvchilarda texnologik ko‘nikmalar yetishmaydi;
- texnik nosozliklar dars jarayoniga salbiy ta’sir qilishi mumkin.

Shu sababli o‘qituvchilarni zamonaviy texnologiyalar bilan ishlashga o‘rgatish muhim hisoblanadi. Malaka oshirish kurslari va seminarlar orqali pedagoglarning texnologik savodxonligini oshirish zarur.

Xulosa qilib aytganda, boshlang‘ich sinf matematika darslarida multimedia vositalaridan foydalanish ta’lim samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biridir.Zamonaviy texnologiyalar yordamida tashkil etilgan darslar o‘quvchilarning matematika faniga bo‘lgan qiziqishini oshiradi, mantiqiy tafakkurini rivojlantiradi va bilimlarni mustahkam o‘zlashtirishiga yordam beradi.

Multimedia vositalari orqali darslarni interaktiv va ko‘rgazmali tarzda tashkil etish mumkin. Bu esa o‘quvchilarning mustaqil fikrlash, tezkor qaror qabul qilish va amaliy ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Ayniqsa, boshlang‘ich sinf bosqichida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish ta’lim sifatini oshirishda katta ahamiyat kasb etadi.

Kelajakda ta’lim tizimining rivojlanishi zamonaviy texnologiyalarni samarali qo‘llay oladigan malakali pedagoglarga bog‘liq bo‘ladi. Shu sababli har bir o‘qituvchi o‘z ustida muntazam ishlashi, yangi metod va innovatsion texnologiyalarni o‘rganib borishi zarur. Chunki bugungi yosh avlodning sifatli ta’lim olishi mamlakat taraqqiyotining muhim omili hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Tolipov O‘., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar nazariyasi va amaliyoti. — Toshkent: Fan, 2017.
2. Ishmuhamedov R. Ta’limda innovatsion texnologiyalar. — Toshkent: O‘qituvchi, 2019.

3. Azizxo‘jayeva N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. — Toshkent, 2018.
4. Jumayev M. Boshlang‘ich ta’lim metodikasi. — Toshkent: Ilm Ziyo, 2020.
5. Sayidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. — Toshkent: Moliya, 2016.
6. Yo‘ldoshev J., Usmonov S. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etish. — Toshkent, 2019.
7. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. — Toshkent, 2020.
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan qabul qilingan ta’limga oid qaror va farmonlar to‘plami. — Toshkent, 2022.